

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Viszhang Silói cikkére.

Silóinak e lap 43. és 44. számaiban „Helyzetünkhöz“ czimmal irt szép cikkén bizonyos elegiikus hang vonul át. A debreczeni konvent inkább negativ magatartása nem elégitette őt ki, az egyházának jobb sorsa után hön vágyakozót. Ő előremenni, hatni, alkotni kívánt volna inkább, a konvent ellenben inkább védekező állást foglalt el. Neki az is fáj, hogy a konvent s általában a protestánsok nem követtek helyes utat és módot a kormányval szemben s így mig egyfelől „a protestántizmus szívében talán helyrehozhatlanúl leromboltatott az odaadó rokonszenv azon magas alakhoz, a ki iránt nem kellett volna minden reményt feladni s a ki ha támogatatik három millió szabad szív által, jövőre okvetlen másképp intézkedhetik, mint különben,“ — másfelől „könnyen megeshetik, hogy épen a mi egyhangú panaszunk és ellenzékeskedésünk hulláma fogja eltaszítani tőlünk azt, a ki felénk vonzatva és hozatva, bevezethette volna egyházunk bárkáját a csendesebb kikötőbe.“ Egyszersmind lelke előtt lebegvén az egyház saját szerű magas hivatása, féltelmét, aggodalmát nem titkolhatja a miatt, hogy mi a folytonos küzdelemben arra nézve ezután sem tehetünk annyit, a mennyit kellene, s az iskolákkal járó terhek erőnket felemésztik stb. stb.

Én szívem mélyéből méltánylom Silói aggodalmait s meggyőződése és érzelmei iránt teljes tisztelettel viseltetem, mert én, ki Silóit ismerem, jól tudom, hogy amaz érzelmek forrása nemes és tiszta. En jól értem Silóit, de már is tapasztalom, hogy cikkét mily különbözőleg fogják fel; arról is meg vagyok győződve, hogy e lapok olvasói között általában sokan nem osztják nézetét és aggodalmait s helytelenítik talán a szerkesztő eljárását is, hogy Silói cikkét minden észrevétel nélkül adta ki.

Mulasztásomat helyrehozom most utólag.

Engem, kénytelen vagyok megvallani, sokszor levert már az, hogy ha bár a legfontosabb ügyek

hozattak is szőnyegre a Protestáns Hetilapban, oly ügyek, melyek az egyházat s annak hivatalnokait a legközelebről s legfontosabb érdekeikben érintették, azokat mégis szó nélkül hagyták; nem lehet pedig, hogy e lapban ama legfontosabb ügyekre nézve írott cikkek tartalma mindenkit egyiránt elégitett volna, nem lehet, hogy azokkal mindenki egyetértett volna. — Fásultság, közönyösség vagy bármi más oka legyen is e jelenségnek, az semmi esetre sem vigasztaló. Így a nézetek nem tisztulnak, a munkás lelkek buzgalma nem emeltetik, sőt kifárad és alálóhad az. Épen azért örömmel fogadtam Silói nemes ihletű cikkét, melyben az egyház forró szeretetével, bátran de gyöngéden is emeli fel ellen ő s helytelenítő szavát a történetek felett s mutatja a veszélyekre. De jogosnak és kötelesség szerűnek is tartom felszólalását. Mulasztást követ el mindenki egyháza ellen, a ki bár tudna hasznos, üdvö tanácsot adni, elhallgatja azt, vagy nem igazítja meg a hibát, s csak titokban zúgolódik vagy épen izgat, kedélyeket keserít s gyötör.

Silói fájdalmas panaszban tör ki s kérdezi „hát immár örökös oppositóra vagyunk kárhóztatva?“ e panaszt így magában oda vetve minden egyházát szerető embernek osztania kell, mert az oppositio természeténél fogva tagadó, szenvedőleges magatartást igényel, az nem alkot és nem teremt, bírál csak, de jobbat nem ad; védekezik s egy helyben marad, de előre nem halad, pedig az idő gyors szárnyakon repül elébb, elébb. S mi már oly annyira szerelmesek vagyunk opponáló természetünkbe, hogy ha oppositiónkkal megállítottuk a jogkörünkbe tolakodót, quasi re bene gesta, magunkkal nagyon meg vagyunk elégedve, pedig összes oppositiónk eddigelé nem volt egyéb erőösszemerésnél, melyben hol mi, hol ellenfeleink maradtak győzelmesen a csatatéren, s nem oly küzdés, erőkifejtés volt az, mely kitartó tevékenység által maradandó alkotásokat végez. Ellenfeleink ez oppositót politikai természetűvé szeretik felavatni, hogy

igy jogvédelmi harcainktól az erkölcsi alapot is megvonhassák; s lehetnek, sőt vannak közöttünk, kik a kormány tetteit mindenkor politikai pártállásuk szempontjából itélik meg, vagy talán az egyházi téren szerzett befolyásukat is annyira becsülik, a mennyire azt politikai céljaikra felhasználhatják. Én részemről e hazában nem ismerek oly politikai pártot, mely a protestáns egyház jogainak védelmét s a protestánsok aspiratióinak megvalósítását írta volna zászlójára, — nincs és nem is leend e hazában oly párt, mely törekvéseiben, céljaiban és eszközeiben a protestánsokkal azonosítaná magát; arról is meg vagyok győződve, hogy az a politikai párt, melynek ma malmára hajtjuk a vizet oppositiónkkal, ha kormányra juthat, úgy tesz velünk, mint a kifacsart citrommal szokás. — Épen azért a lehető legnagyobb bornirtság nélkül nem lehet a protestánsok egyetemének, a protestáns egyháznak akár jobb-, akár baloldali, akár szabadelvű, akár conservatív politikát üzni. Az egyháznak saját magasztos vallásos és erkölcsi céljai vannak; érintkezik az a társadalommal, az állammal, hiszen benne létezik, az ő működése az államra kihat, s ennek állapotja érezhető az egyház állapotjában, de az államhoz és annak ügyei intézéséhez az egyháznak nincs semmi köze. Az egyház hivei szabadon követhetnek bármily politikát, az egyháznak, az egyházi hatóságoknak politikával foglalkozniok erkölcsileg lehetetlen. Az egyházra és vallásra ezen par excellence üdvintézményre az a politika jó, mely neki szabadságot ad, mely jogait tiszteli és érdekeit előmozdítja. Én azt gondolom, azt hiszem, hogy a konvent sem egyik sem másik politikai pártnak sem állt szolgálatában, hiszen csak egy tekintetet kell vetni annak igen tisztelt tagjaira s azonnal látni fogjuk, hogy ott minden politikai párthoz tartozó egyének tarka vegyületben ültek, s egyenlő buzgalommal opponáltak. Nem volt tehát politikai célja a konvent oppositionalis magatartásának, habár sokan úgy fogták fel azt. — A konventet az egyház jogainak féltékeny szeretete vezette csupán.

De vajjon az egyház jogai iránti szeretetünk nyilvánításában, azok védelmezésében nem választhatnánk-e valóban helyesebb utat és módot, mint a melyet eddig követtünk? nem volna-e helyesebb a nagy és magas alakokat jóságuk, rokonszenvük hatalmával magunkhoz kapcsolni inkább, mint elidegeníteni? nem volna-e áldásosabb, ha nemcsak ama sérelmeket emlegetnők, melyeket szerintünk a kormány ilyen meg olyan ténye okozott vagy kép-

zeletünkben okozand? hanem ama bajokat, a pusztulás ama romjait is felkeresnők, meggyógyítanók és felépítenők, melyek gondatlanságunk, hanyagságunk vagy mulasztásunk szomorú szülöttei?

Ezzel az eddig követett eljárással bizony úgy fogunk járni, mint az ódon nemes, ki addig bizonyította nemesi voltát, a miben senki sem kételkedett, míg végre minden elzüllött, rommá, pusztulássá lett az ősi hajlék is. — Ezen eljárást követte a konvent is, és azért hagyott sokak lelkében oly lehangoló érzelmeket. — A konvent is védekezett, opponált hatalmasan, de nem alkotott, nem teremtett, azért áldásos nyomokat sem hagyott maga után. Mennyi kész munkálat feküdt előtte, s kérde, megvitattott-e csak egyet is alaposan, s adott-e életet egynek is? A felelet minderre tagadó. — És itt már szomorú árnyékok vetődnek lelkem elé, melyek miatt egyházzam jövőjeért mély aggodás fog el engemet. Nincs a mi mozgalmainkban tervszerűség és kitartás; a mozgalom indítói nem biznak önmagukban, nem biznak kartársaikban, barátaikban és testvéreikben. — S ezért egyházunk olyan, mint az ellenkező szelektől hányatott hajó, mely sem előre sem hátra nem megyen, mozog, hanykódik, jobbra balra vettetik, — de biztos irányban nem kormányoztatik, s óhajtott rév partot nem ér soha; a benne ülők sorsa is bizonytalan, reménytelen. Innen van aztán az is, hogy mi nemcsak a kormánynak, hanem egymásnak is opponálunk, egymásra is féltékenyek vagyunk.

Midőn a konvent oly kiméletlenül és szeretetlenül megtámadtatott, kötelességemnek tartám gyenge szavamat védelemre emelni fel; jogosan is tettem, mert a támadás alaptalan és otromba volt; hanem azt én is fájdalommal ismerem el, hogy a konvent igen kevés gyakorlati haszonnal munkálkodott, s majdnem egész joggal kérdezhetnők: ki volt itt s miért volt itt? Ott állt többek közt a Molnár Aladár tanügyi derék tervezete, hogy többet ne emlitsek, égető kérdés lett volna annak tárgyalása, — elhalasztották ezt; de a kormány nem alszik, ugyan e dologra nézve törvényjavaslatot terjesztend még ez ülészek alatt az országgyűlés elé. S mi készülétként, tájékozatlanul, egymást sem értve, egymásban is alig bizva megyünk egy reánk nézve bizonytalan törvénynek elébe. S ha az majd érdekeinkre kedvezőtlen leend, mit teszünk akkor? Panaszkodhatunk s ismét opponálhatunk, — de ezzel ügyünknek hasznos szolgálatot nem teszünk. Mennyivel jobb lett volna előre megmondani mit akarunk,

mit szeretnénk; mennyivel dicsőségesebb lett volna, megmutatni a kormánynak, a világnak, hogy mi tudunk alkotni valami derekat s maradandó hatásút, mint későn panaszkodni, s hordani tehetetlenségünk lesújtó vádját és szégyenét.

De hiszen az öt ref. egyházkerület egyetemes tanügyi bizottsága e hó 24-én megalakulandó s a konvent mulasztásait is helyrehozandja. A meghívó levél szerént lesz teendője elég, s ha azokat derekasan megoldandja, exegit monumentum aere perennius.

De eme bizottmány művei csak javaslatok nem végérvényes határozatok leendenek. Azokat még az egyházkerületek elé kell terjeszteni, s ki tudja, hogy ezek közül elfogadja, magáévá teszi-e azokat csak egy is! Így megtörténhetik, hogy mi vitatkozunk, versenygünk és tűnődünk, a kormány pedig a maga törvényjavaslatát keresztül vivén, nekünk siránkozóknak azt feleli: Néma gyermeknek anyja sem érti a szavát.

Joó István.

(Vége köv.)

A tanítóképzés.

(Folytatás.)

A tanítóképezde növendékei ezen felül a szegényebb családok gyermekei, kik tanulói pályájuk alatt önerejükön nem képesek magukat fentartani, élelemmel és ruházattal ellátni. Ezek azért az egyházkerület s főiskola jótéteményeire vannak utalva legtöbbszörre, és oly mérvben, hogy a kik nem segélyeztetnek, kevés kivétellel hosszabb vagy rövidebb idő múlva elhagyják az intézetet, mert kénytelenek elhagyni. Az is igaz, hogy segélyben a szellemi tekintetben is szegények nem segélyeztetnek s ezek száma nem épen csekély. — Ha azon áldozatot, mit a tiszántúli egyházkerület a maga tanítóképezdejére tesz, a felekezetek hasonnemű áldozataival összemérem, örömmel látom, hogy az az áldozat nem csekély, de mégis nem oly nagy az, a mennyit ezen egyházkerületől a tanítóképzés fontosságát tekintve méltán megvárhatunk. A debreczeni főiskola jótéteményekre és segélyekre rendelt alapítványok kamatai évenként az utolsó krajczárig kimerítettnek és segélyezésekre fordítottak, újabb ilyenű alapítványok pedig mostanában nem tétetnek; főtiszteletű Révész Bálint püspök urnak többszöri lelkes felhívásai az egyházmegyékhez, hogy a tápintézet részére adakozásokat gyűjtsenek, kellő viszhangot nem keltettek. Mi lehet oka a tápintézet ügye iránti részvétlenségnek, a szegénység-e, vagy az előljárók érdektelensége-e, vagy mind a kettő? Bármi legyen az oka az adakozási restségnek, az eredmény lehangoló. Azt gondolom, hogy az inséges évek kivételével minden más évben minden gyülekezet kéregethetne pénzt s különböző terményeket a tápintézet javára, és a sok apró gyűjtelék együtt tetemes, vagy legalább jelentékeny összegre növekednék fel. És ezt a gyülekezetektől méltán meg lehet

várni, melyek annyi szegény tanulót küldenek ide azon követeléssel, hogy itt eltartassanak. A szegényebb sorsú tanulóknak általában s különösen a tanítóképezde növendékeinek nagyobb mérvű segélyezhetése végett tehát a gyülekezeteknek épen a maguk jól felfogott érdekében is évenként gyűjtést kellene rendezni, hogy a főiskola minél több tanulóknak nyújthatna annyi segélyt, a mennyinek élvezete mellett pályájukat kedvvel és sikerrel végezhetnék el.

Jól tudom, hogy az egyház és állam segélyforrásai mily végtelenül különbözőbb; mi protestánsok per eminentiam alamizsnából élünk, melyet a hiveknek időnként fellobbanó szeretete ad, az állam az adózók millióira veti ki évenként a költségeket tetszés szerénti összegekben. Mig mi nagyon is szegényesen segíthetjük specifice a tanítóképezdeszekeret, addig az állam, mely egyes tanulót havonként 12—16 frt erejéig részesít segélyben, aligha a másik túlságba nem esik. — De az tény, hogy az állami intézetek legtöbb részébe épen a jobb tehetségű s helyzetű ifjak nagyobb számmal sereglenek, s csak annyian vétetnek fel, a mennyinek kellő segély adathatik. Ezért nincs az állami tanintézetek növendékeinek száma oly hullámvásznak kitéve mint nálunk, hogy az évet kezdő 116 növendék az év végéig majdnem felenyire apad. E körülmény is mutatja, hogy mihelyt növendékeinket nagyobb mérvben segélyezhetjük, azok közé mi is több-több jeles ifjut vehetünk fel, s azok létszáma állandóbb lesz. S minél gondtalanabbá tehetjük az ifjak életét, annál inkább mozdítjuk elő azok szorgalmas és jókedvű tanulását; mert ha plenus venter non studet libenter, a vacuus venter pedig épen nem is képes tanulni. Felül van az minden kétségen, hogy az agy- és idegrendszer egészséges fejlődése és munkaképessége egyebek közt a jó táplálkozástól függ. Ezért tartják az angol tudósok az angolt szellemileg is a legkitünőbb munkásnak, mert szeréntök az angol él legjobban, illetőleg az eszik legtöbb húst, mely legjobb vérképző; az agyat pedig a vér táplálja. A mi egészséges és hasznos tehát az agynak, az hasznos a szellemi életnek is.

A debreczeni tanítóképezde növendékei czélszerű és alapos képzésének az eddig elmondottakon kívül nem kisebb akadály a temetési szolgálat. Ugyanis a közel 40,000 lelket számláló debreczeni egyházban a temetéseknel az éneklést a tanítóképezdei növendékek tartoznak végezni. Hiszen tekintve jövő hivatásukat a tanulók közt épen azokat illeti meg legtermészetesebben a temetési éneklés. De e szolgálat mind lelki, mind testi tekintetben hátrányos és káros azokra nézve.

A mai didaktikai áramlattal szemben, mely inkább némely tanítók s tanárok önzésének sajnálandó kinövése, nem pedig anthropologiai és pszichologiai elveken nyugvó kiszámítás eredménye, határozott meggyőződése, hogy a tanításnak igen nagy előnyére szolgál az, ha a leckeórák a dél-előtti és délutáni időben arányosan megosztatnak. — Két, három órán keresztül ugyanis nem fárad ki a tanulók szervezete s a lélek sem bágyad el, a figyelem éber tud lenni. Az ép, üde ember kedvvel hallgat, nem szórakozik; az ilyennek lelke aztán izmosodik, érdekeltsége, kedve növekszik. Ellenben, ha az ifjaknak egyfolytában öt órát kell hallgatni, kívánni sem lehet, hogy az ily tömérdek időn át a legértékesebb tárgyak legkitünőbb előadását, illetőleg tanítását

érdekkel, figyelemmel hallgassák, a tanítás menetét zavartalanul kísérik, lelkökben a hallottakat összegezzék, összefüggésben utángondolják, azokat magokban reprodukálják s reconstruálják. Az ily erőltetett tanításnak nincs elég eredménye sem anyagi sem alaki értelemben; mert sem ismereteket nem sajátíthatnak kellő mennyiségben és világosságban, sem azokat nem rendezhetik, de ép azért, mert a munka bágyadást idézett elő, látszik, hogy nemcsak az értelmi erőnek növelésére nem szolgált, sőt a mennyiben azokat kifáradtan is még tartósan igénybe vette, gyengítette, az érdekeltséget és kedvet, az ismeretszerzés e fő mozgatóit lohasztotta, öldökölte. Az ily szellemileg erőltető munka az agy egészséges fejlődését gátolja, az idegrendszer épségét s fogékonyságát bénítja s ez által az egész szervezetre is káros visszahatással van. Már pedig a mi tanítóképezdénkben a temetési szolgálatok miatt kénytelenek vagyunk a tanórákat csekély kivétellel a délelőtti órákra áttenni, daczára, hogy annak helytelenségét tudjuk. Igaz, hogy azt lehetne erre felelni, hogy nyárban 5, télen 4 órától fogva lehet leckeórákat tartani, mert ekkorára némely rendkívüli eseteket leszámítva a temetésekről a tanulók visszajöhetnek. Megpróbáltuk a leckeórákat délutánra helyezni, de ezeken sem volt áldás, részint azért, mert a sok járásban elfáradt, és mondjuk ki nyíltan, a hiányos táplálkozás és ruházat miatt télen sokkal könnyebben átfázott, kimerült szervezetű ifju inkább evés és pihenés után vágyik, a munkától irtózik, legjobb esetben kedvetlenül végzi azt. Ha tanuló ifjaink jól táplálkoznak és ruházkodnak, a testi és lelki munkát könnyebben és sikeresebben végeznék, annak terhei s az idő zordonsága és viszontagságai romboló hatásának ruganyosabban ellene állnának. A tornászati s zenei órák jó részét azonban kénytelenek vagyunk most is folyvást délutánra tenni.

S ha a délutáni órákban nem rendeltetnek is temetésre az ifjak, azokat czélszerűen felhasználni nem tudják, mert a szokásnál fogva úgy nézik, mint nem tanulásra rendelteteket. Nem volna szabad ennek így lenni, de a tapasztalat szerint tényleg így van. Ezen futólag ide vetett pontok eléggé megvilágítják, hogy a temetésre járás a tanítóképezdei oktatásnak mily nagy kárára van, s indoklják az óhajt, hogy vajha a tanítóképezdei ifjak a temetés igájától feloldoztathatnának.

De ha őszinték akarunk lenni, be kell valanunk, hogy testileg még károsabb az. — Oly időben midőn a legjobban öltözködve is borzadunk a szobából kimenni, ez ifjaknak órákhozán át a szabadban kell lenniök és énekelniök esőben, hóban, ázva, fázva, dideregve és elkényszeredve. A még fejlődésben levő meg nem állapodott szervezetre ez nagyon káros, a növést s a test képződését gátló, akadályozó, s számtalan betegségeknek különösen hurutos bajoknak szülője. A hideg esős őszi s kemény téli időszakban gyakran 30—40 százalék beteges: hörghurutban, torokfájásban, lázas bajokban szenved. — E testi gyötrelme maga elég ok volna, hogy ifjaink vagy egészen felmentessenek a temetési szolgálat alól, vagy az könnyítették. — Hát ha még azt is hozzá gondoljuk, hogy a test szenvedése a lélekre s annak működésére is mily bénítólag hat s a társadalom is érzi szomorú következtetéseit! — Igaz ugyan, hogy temetési szolgálatok által némi kereset e tesznek szert, főleg mióta

a nt. debreczeni egyháztanács az ő páratlan emberszeretével temetési díjjaikat majdnem megkészszerelte, de meggyőződésem szerént ezen anyagi haszon sokkal kevesebb értékű, hogy sem ezért ama károkat közönyösen nézhetnők, s ha azokat egészen meg nem előzhetjük, s ki nem kerülhetjük is: igyekeznünk kell azokat czélszerű intézkedések által legalább kisebbiteni és enyhíteni s ekképen intézetünk biztos fejlődésének és lehető felvirágzásának akadályait az utból elhárítani.

(Folyt. köv.)

J. I.

A népiskolai iskolaszékek és egyházmegyei népisk. tanügyi bizottságok szervezete a tiszántuli helv. hitv. egyházkerületben.*)

A tiszántuli egyházkerület népiskoláiban az intézkedés joga az egyházkerületi-, egyházmegyei közgyűlést és a helyi egyháztanácsot illeti; e jogot az egyházkerület az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság, az egyházmegye az egyházmegyei tanügyi bizottság, az egyháztanács az iskolaszék meghallgatásával és véleményezése alapján gyakorolja; ugyan e testületek közvetítésével eszközöltetik az egész egyházkerületben a népiskolai oktatásügy vezetése és az a felett való felügyelet is.

A) Az iskolaszék.

I. Szervezete.

Az iskolaszék az egyháztanács által választás útján 3 évre alakíttatik meg; tagjainak száma az egyháztanács tagjainak számától és a helyi körülményektől függ, de kívánatos, hogy 5-nél kevesebb és 20-nál több ne legyen; tagja e testületnek a helyi tanító, vagy ha többen vannak, a tanítóknak 1—4, általok ugyancsak három évre választott képviselője; elnöke mindig az illető lelkész, jegyzőjét pedig saját kebeléből választja.

II. Viszonya az egyháztanácshoz,

Az iskolaszék az egyháztanács nevében és megbízásából vezeti az egyházközség oktatásügyét; ennél fogva folytonosan éber figyelemmel kíséri a tanítást, ennek előmozdítására mindent elkövet, a folyó ügyeket elintézi, de minden újításra nézve, vagy fontosabb ügyben az egyháztanácshoz indokolt véleményt terjeszt be és ennek határozatához alkalmazkodik, az egyháztanács azonban az egyházkerület intézkedéseitől eltérő minden javaslatot vagy indítványt az egyházmegyei elnökséghez köteles felterjeszteni.

III. Az iskolaszéki gyűlés.

1. Az iskolaszék rendszeren minden hónapban gyűlést tart, melynek tárgyairól rendes jegyzőkönyv vezetetik. Végzéseit az elnök és jegyző aláírásával adja ki. Ha a körülmények úgy kívánják, rendkívüli üléseket is tarthat.

2. Mihelyt megalakul, közli ezt a tagok névsorával együtt az egyházmegyei tanügyi bizottság elnökével.

*) Ily czím alatt terjesztett be a tiszántuli egyházkerület népiskolai tanügyi bizottsága egy tervjavaslatot, melyet nagy fontosságánál fogva közzé tenni jónak láttam, hogy tárgyalásáig megősmékedjék vele az egyházi közönség és előljáróság.

Hatásköre és teendője.

a) Átalában.

3. A lelkeszi hivataltól nyert kimutatás alapján az iskolaszék tartja nyíltan a tankötelesek névsorát és mindent elkövet a tankötelezettség végrehajtására; ennél fogva a gyermekeiket iskolába feladni nem akaró szüléket a tanév megnyílta után 10 nap mulva maga elé idézteti és meginti, e megintés után következő 10 nap mulva pedig feljeleníti a községi előljárásnak s az ily szülék neveit mindaddig fölveszi a mulasztásokról teendő jelentésbe, míg a gyermekek föl nem adatnak, ha azonban oly körülmények akadályozzák a szülét gyermeke földadásában, melyek közt az iskoláztatás lehetetlen, vagy nevelési szempontból nem ajánlatos, az iskolaszék az ily körülményeket megbírálja, — betegség esetében az orvos véleményét is kikéri — és ha alaposnak találja, a tanköteles gyermeket több vagy kevesebb időre vagy végkép is felmentheti az iskolába járás kötelezettsége alól: ha pedig a szülék azért nem adják gyermeköket az egyház iskolájába, mert más intézetbe járatják vagy magánnevelő által a család körében taníttatják, megkívánja, hogy ez utóbbi esetben a gyermek évenként az iskolaszék tagjai előtt tegyen vizsgálatot, vagy a vizsgálat letétele nyilvános intézet bizonylatával igazoltassék, az első esetben az, hogy a gyermek más iskolába adatott fel és évenként vizsgálatot tett, az illető igazgatóság vagy tanító hiteles, de bélyegtelen bizonyítványával mutattassék ki.

4. Ellenőrzi a feladott gyermek-k iskolába járását és a tanítást; e célból az iskolák látogatására évnegyedenként más-más tagot vagy tagokat biz meg, kik ez idő alatt hónaponként kétszer az iskolában megjelenni kötelesek és ott legalább is egy órán, vagy hallgatás által a tanító tanítási ügyességéről vagy kérdeztetés által a növendékek előhaladásáról tudomást szereznek.

5. Tárgyalás alá veszi azon tapasztalatokat, melyeket az iskolák látogatásával megbizott tagok a tanító foglalkozása, a gyermekek előhaladása, szóval az egész oktatásügy körül szereztek és előterjesztettek; ezeknek alapján — ha a szükség úgy kívánja — intézkedéseket tesz.

6. Felolvassa a végrehajtás utja- és módozatának megállapítása végett az egyháztanácsból küldött végzéseket vagy felsőbb hatóságtól az esperesi hivatal útján érkezett rendeleteket.

7. A szükséghez képest véleményes fölterjesztést, javaslatot vagy választ készít az egyháztanács vagy felsőbb hatóságok számára.

8. Meghatározza az egyháztanáccsal egyetértőleg a gyermekek által fizetendő tandíjat; a szegénységöket községi bélyegtelen bizonyítvánnyal igazoló szüléket a tandíj fizetése alól fölmentés végett ajánlja az egyháztanácsnak; a tandíj-hátrányok behajtását sürgeti az egyháztanácsnál, sőt szükség esetén az esperesnél is jelentést tesz.

9. Canonica visitatio alkalmával az iskolaszék elnöke és az illető iskolalátogatók kísérik minden iskolába az esperest vagy helyettesét, és fölvilágosításokat adnak a fölmerült kérdésekben; ha pedig kir. tanfelügyelő érkezik az egyházközségbe az iskolák meglátogatása végett, ennek is a nevezett iskolaszéki tagok a kísérei, de kívánatára az egész iskolaszék is összehivatik,

hogy az iskolában tapasztalt hiányok, mulasztás vagy elmaradás okai együtt beszéltesse meg és hogy az iskolaszék buzgó működésével a tanfelügyelő is megismerkedjék, kinek kívánatára a mulasztások elintézéséről vezetett napló is előmutatandó.

10. Felügyel arra is, hogy az iskola által ragályos betegség ne terjesztessék. Az iskolában kiütött ragályos betegségről a tanító jelentése folytán vesz tudomást, de köteles e jelentés vétele után haladéktalanul kikérni a járási orvos véleményét, és ha ez az iskola bezárását javasolja tartozik azonnal intézkedés végett összehívatni az egyháztanácsot. — Ha az egyháztanács összeülése egyhamar nem történhet meg, maga az iskolaszék is felfüggesztheti rövid időre az iskolázást. Ott, hol közegészségügyi bizottság van szervezve, az iskolaszék a tanító jelentését saját véleményével azonnal ehhez teszi át és ennek intézkedéséhez alkalmazkodik.

11. Mindent elkövet az iskolaudvarban és tanteremben levő oly tárgy vagy körülmény eltávolítására, a mi a gyermekek egészségére kártékonyan hatna vagy előhaladásukat akadályozná. Ezért nagy gondot fordít az iskolaudvar és tanterem tisztán és jókarban tartására; törekszik az egészséget rontó padok, ablakok, padlózat stb. átalakítására vagy kijavítására; ügyel arra, hogy egy tanteremben nagyon sok gyermek ne zsufoltassék össze. E tekintetben az egyháztanácsból nyert felhatalmaztatása erejéig gyorsan intézkedhetik, nagyobb kiadásba kerülő intézkedésre pedig az egyháztanácsot fáradhatatlanul szorgalmazza.

(Folyt. köv.)

A vasárnapot megszentelő helvét társaság keletkezése, első működése és fejlődése.**ELSŐ SZAKASZ.***A vasárnap megszentelésére Genfben alakult bizottság eredete.*

(Folytatás.)

A társaság megalkulván, elérkezett a perc annak köre terjesztésére s arra, hogy biztosítsa magának Genfben a vasárnapügy minden barátai segítségét.

Nyilvános gyűlések hivattak egybe e célból különböző helyeken, ahol nagy számú s nagyon rokonszenves hallgatóság özlött. Azonban a társadalom felsőbb osztályai talán azért, mivel azt hitték, hogy az ügy őket egyenesen nem érdekli, vagy ahoz nem vonzódtak vagy egészen más ok miatt nem voltak ott úgy képviselve, mint a kezdeményezők óhajtották; s megjegyzendő, hogy az ügühöz csatlakozók nagyobb része a munkások osztályához tartozott.

Mellesleg meg kell említeni, hogy ezen csatlakozás — mond az író — nem oly eljárás eredménye, mint midőn a mértékletességi egyletek tagokat kerítenek, a mi ily természetű kérdésnél eredményében nem egyéb volna, mint az evangéliomi társaság jogainak megtámadása s messzebb menne, mint az Isten ígéje rendeli. Az eljárás egyedül azon elvből folyt, mely csupán az erkölcsi érzésre hivatkozik és nincs írásba foglalva, t. i. „hogy a tagok magukat illetőleg, ragaszkodnak az Urnapja megszentelésének elvéhez, s törekusnek terjeszteni annak megtartását.“

E gyülekezések tárgya az volt, hogy a közönség figyelmét a vasárnapi nyugalomhoz kötött kötelek és szabadalmakra vonják s felköltsék a lelkiismeretet. E cél elérésére a szabad és nemzeti istenitiszteleteken egyidejűleg egész sor predikációk tartattak. Mindkét egyház különböző lelkésztagjai szives segítségül jöttek, valamint azok kormányzó testületei is. Sőt ezek már ottan-ottan foglalkoztak is az illető kérdéssel.

Azonban nem lehet mondani, hogy a mű, mindezek mellett is, valami nagy fejlődést nyert volna. A rossz régóta tart s mély gyökeret vert s e miatt jelentékeny javulás csak később várható.

De mégis a felhívások nem voltak minden siker nélkül. Több keresztyén családok kezdték illőképp megünnepelni a nyugalom e napját; és az iparosok és kereskedők között többen találkoztak, kikben a lelkiismeret felszólalt s lemondtak a vasárnapi munkáról; több raktárak, melyek eddig vasárnap nyitva voltak, bezárattak; sok műhelyek vagy ácsmunka-udvarokban a munka vasárnap beszünttetett, sőt a munka szünetelése a vállalkozókkal kötött egyezés által továbbra is biztosított, a mi nagy figyelemre méltó. — És mind ez az alárendelt — a munkások — részéről teljes helybenhagyással fogadtatott. „Jól tették,“ ezen egyszerű és jelentős mondat volt hallható rögtön az új rendszabály behozatala után.

A választmány sürgetésére felszólítást intéztek az iparos-testületekhez, a helyhatósági és állami munkák több igazgatóihoz és a szövetségi posták igazgatóságának egy választmányi tagjához. Még (1861. és 62-ben) ezen eljárások eredménye nem felelt meg az illetők óhajának; de bátran el lehet mondani, hogy az mindenütt jól fogadtatott s ennél fogva remélhető, hogy a nagy számú igazgatók és hivatalnokok segítségével eljő a nap, melyen gyakorlati reformokat lehet felmutatni tanulmányozás és elfogadás végett.

A társaság munkálkodása vagy felhívása reményen felül szívesen fogadtatott két genfi nagy iparos által. Az ezekkel s munkavezetőikkel tartott értekezletek eredménye a következő lényeges pontok, melyek igen méltók a felemlítésre:

1. „A vasárnapi munkából nincs haszna a munkásnak, sőt a hétfőt rontó szünetelést vonja maga után!

2. A vasárnap iránti tisztelet növekedésére most különösen törekedni kell.

3. A műhelyek szombat estén bezárása jelenleg (1861 és 62-ben) sokkal inkább mint máskor a főnököktől függ, mivel a munkássági időnek mindenütt történt megrövidítése által a munka kevesbülvén, a munkások nem igen sürgetik azt.

4. A reform már több műhelyekben megkezdettvén, annak általánosítása lehetőnek és óhajtandónak tartatik, mind erkölcsi szempontból mind magát a munka eredményét illetőleg.

5. A vasárnapi szünetelés jóltevő befolyással van a házi bensőségre, a családok erkölcsiségének emelésére és a munkás egészségre.

6. Előnyös volna e tekintetből a munkásokat pénteken tizenöt naponkint vagy hónaponkint fizetni, sokkal inkább mint vasárnap reggel vagy szombaton este. Mily gyakran látjuk, hogy a nők várják a fizetési órát, hogy gyermekeiknek kenyeret vehessenek! Ha a fizetés már szombaton meg

történt, akkor a nő megteheti a bevásárlást, a nélkül, hogy erre a vasárnap reggelt várna. Így jobban fog neki sikerülni az is, hogy a családfőt, a mi lényeges dolog otthon tartsa, és gyermekeivel is foglalkozhat. Az ily vasárnap minden órája üdvösen használható.

7. A munkások számára vasárnapon nyílt termek felállítására nagyon óhajtandó.

Vége a választmány ezen iparosok által (kik között protestánsok és néhány katolikusok is találkoznak) általában felbátorított arra, hogy folytassa a művet, melynek szükséges volta el van ismerve.

Ez a rövid összege annak, a mi a múlt télen (1861/2-ben) történt.

Meg kell említeni még, hogy a választmány működése nem csupán Genfre irányult. Kölcsönös egybeköttetésbe lépett a választmány Helvécia különböző helyeivel, melyekről feltenni lehetett, hogy az ügy iránt melegen éreznek. Egy társaság már megalakult Neuchatelben s a genfi társaság azzal viszonyt kötött. Lausanneban, Schaffhausenben a genfivel hasonló célú társaságok alakultak, valamint nem sokára Bâselben is. Ezekon kívül — mint tudva van — Bern, Zürich, Churban, Saint-Gallban s másutt is foglalkoznak ezen kérdéssel, és bár az ezen városokban nagy akadályokba ütközik is, kétségen kívül van, hogy az ott előbb vagy később komoly megfontolás tárgya leend.

Eddig a tények; s most szóljunk néhány szót arról, hogy a mű lehető kifejlődésére minő kilátások vannak.

Könyves János.

(Folyt. köv.)

KÖNYVISMERTETÉS.

(Vége).

Német irodalmi olvasmányok kézikönyve. Készítette Kun Pál. Sárospatak. Ára füzve 2 frt 67 kr.

Mint minden egyéb, úgy a német irodalmi olvasmányok kézikönyve is hármast tűz maga elébe. Meg akar ismereteni az irodalom kiválóbb képviselőivel (irodalom-történeti cél); fel akarja tüntetni a költői és a mennyire lehet, a prózai művek változatos fajait (esztetikai cél); és a gondolatok, érzelmek kifejezésének nemzeti, valamint egyéni sajátosságait (stilisztikai cél). Menné inkább sikerül a szerkesztőnek e hármast cél elérni, annál jobb és használhatóbb a kézikönyv.

Hogy a szóban forgó könyv szerkesztője az első cél elérése, arról a tartalom egyszeri áttekintése meggyőző bennünket. — Huszonkilencz szerzőtől van mutatvány közölve, mindnyája a német irodalom újabb korából. Legrégibb Haller A., legújabb Freiligrath F. Ennyi iskolai anyagnak tökéletesen elég, azonban ez nem zárja ki, hogy a növendékek ezen ismeretet a tanár útmutatása szerint tetszésükhöz képest bővítsék.

Nem ártott volna a prózai mutatványokra nagyobb mértékben kiterjeszkedni, különösen Gellert (levelek), Lessing (Dramaturgie), pár történetirő, Schiller (aesthetische Erziehung), Grimm, Humbolt műveiből. Igaz, hogy e szaporítás alkalmasint két kötetessé tette volna a könyvet, de akkor a német nyelvre egy tökéletes segédkönyvet nyertünk volna. Ezen esetben helyet foglalhatna a gyűjteményben néhány fordítás a francia, angol (Shakspeare), görög (Homér) és magyar irodalomból is; ezek igen tanuságos összevetésre adnának a tanulónak alkalmat. Minden esetre hiba, hogy az egyes szerzőknél nincs megjegyezve, kik foglalkoztak a magyar írók közül egyik vagy másik műnek fordításával.

A műfajokat illetőleg semmi tájékoztató jegyzést nem találunk a könyvben, de ez nem is szükséges. A tárgyi magyarázat a tanár kötelessége. elég az ha minden szerző leginkább azon oldaláról van bemutatva, melyben legkitűnőbb vagy legnevezetesebb volt, ezt pedig itt feltaláljuk. Nagyobb változatosság kedvéért mutatványnak kellett volna felvenni a memoire-irodalomból, valamint az élet- és jellemrajzból is.

Írály tekintetében is czélszerűen vannak a darabok választva. — Az egyszerű előadású mesétől kezdve a költői beszéd legmagasabb emelkedéséig találunk példákat; csak a humoros és gúnyos írály nincs képviselve, mert az a néhány ilyen forma költemény nem nyújthat arról kellő képzetet.

A könyv kiállítása csinos és — a mi iskolai szempontból lényeges — olvasható betűkkel van nyomtatva. — Az is czélszerű, hogy a goth írást koronként latin betűs váltja fel.

Végül még néhány szót arról, hogyan képzelem én e könyv használatát.

A könyv terjedelme (518 lap) több évi használatot tesz szükségessé. Melyik osztályban vétessék fel, azt a helyi körülmények fogják meghatározni, szerintem tösgyökeres magyar ajkú középiskolában is felvehető már a hatodik osztályban.

Mindenesetre szükséges, hogy a könyv használata a magyar poetikai és irod. történeti előadásra folytonos tekintettel legyen. Legjobb volna, ha a két nyelv tanítása minden osztályban egy kézben lenne. — Az is mulhatalan, hogy az illető tanárok előre kiszemeljék az egyes osztályokban elővasandó darabokat, előbb a könnyebbeket, utóbb a nehezebbeket, végre a mi még elmaradt; így az utolsó évben az általános áttekintéssel össze lehet kötni az irodalom-történeti tárgyalást is.

Ilyen módon használva — reményem — minden tanártársam czélszerű segédeszköznek fogja találni ezen könyvet, s ezen hitben előre köszönetet mondok a t. szerkesztő urnak azon buzgalmaért, a melylyel prot. tankönyvirodalmunkat gazdagítani igyekezett.

B—r F—s.

A belsősomogyi ev. ref. egyházmegye 1879. évi aug. hó 19—21. napjain Csurgón tartott közgyűlésének jegyzőkönyve megjelent s hozzánk beküldetett. Ára 62 kr. Nyomatott Kaposvárt Jenteles Hermannál. 54 lapra terjed nagy nyolczadrét papíron. A nagy gonddal összeállított jegyzőkönyvből néhány érdekes pontot felemlítünk.

A 8 lapra terjedő igen gondos szerkesztésű esperesi jelentés részint a julius havi gyűléstől eltelt két hó alatti esperesi működést, részint nt. Körmenyi Sándor esperes urnak egy emelkedett szellemben tett indítványát adja elő a csurgói most 6 osztályú gymnáziumnak 8 osztályúvá emelése végett.

Az esperesi jelentésben említett halotti torokra nézve a közgyűlés a közigazgatási bizottságot megkeresi, hogy anyagi, közegészségi és erkölcsi szempontokból hasson oda, hogy a halotti torok, úgy mint a virasztások eltöröltessenek; a lelkészek, tanítók, egyházi előljárók pedig felhivatnak, hogy saját körükben szinte hassanak oda, miszerént ezen a kegyeletes érületet is mélyen sértő, nem keresztyéni szokás beszűntetessék. Szívünkben üdvözljük e határozatot s a legjobb sikert kívánjuk annak; ellenben nem örvendünk azon határozatnak, hogy 50—100 frttal büntetessék az oly egyén, a ki valamely közhivatalra megválasztatván, azt el nem fogadja. — A csurgói gymnáziumnak főgymnáziummá leendő emelése tárgyában egy munkálat kidolgozására bizottság neveztetett ki. Adja Isten, hogy a nemes törekvést siker koronázza.

Hogy a b-somogyi egyházmegye igazán lelkesedik a csurgói gymnázium ügye iránt, fényesen igazolja a tanári nyug- és gyámintézet megalapítása; ezen intézet életbelépte után a csurgói gymnáziumban 30 évig működött tanár 400 frt gyámijában részesülend. Szinte az egész 400 frtot kapja az elhunyt tanárnak özvegye, ha nevetlen árva vagy árvák maradnak. Az elhunyt tanárnak özvegye, ha nevetlen árvák nem maradnak, kap évenként 300 frtot. Ha az elhunyt tanárnak csak nevetlen árvái maradtak, azok következőleg részesülnek segélyben: egy árva kap évenként 200 frtot, két árva kap egyenként 150 frtot, három árva kap évenként 120 frtot fejenként; négy vagy több árva kapja az egész 400 frtot.

Valamint a csurgói gymnáziumról úgy az elemi iskolákról is birálatos jelentés közöltetik, s a hiba és fogyatkozás gyöngéden ugyan, de megemlítettik. Helyes. A nyilvánosság jó gyógyszer a restség és képtelenség ellen.

A tanítói választás szabályai is megállapítottak s a tanítói állomások a fizetések mérve szerént osztályoztattak. A fizetés minimuma 300 frt, a mely község ennyit adni nem képes, mindaddig segédtanítót kap, míg a minimumra nem képes a fizetést felemelni.

A jegyzőkönyv egyéb pontjait mellőzve ismertetésemet azzal zárom, vajha minden ref. egyházmegye élén oly kitűnő vezér állana, s minden egyházm. oly meleg lelkesedéssel karolná fel az egyház és iskola ügyeit mint a belsősomogyi egyházmegye.

J. I.

Adakozás

Nyiri Péter emlékére.

(Folytatás.)

Szabó Lajos debreczeni főiskolai szénior 1 frt. Sütő Antal konyári tanító 1 frt. A debreczeni ref. főisk. gymn. tanárkar 15. frt.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A tiszántuli ref. egyházkerületet az 1879. évre illető államsegély-összeg a legközelebbi napokban leküldetvén, a 22,800 frt az egyházkerületi közgyűlés határozata értelmében a következő módon és arányban osztatott ki:

Egyházmegye.	Lelkészi nyug- és gyámintézet részére.		Segélyt igénylő egyházak és belhivatalnokok részére.		Összesen.	
	frt.	kr.	frt.	kr.	frt.	kr.
Nagybányai	548	—	522	50	1070	50
Békési	547	—	475	—	1022	—
Beregi	848	—	598	50	1446	50
Bihari	574	—	361	—	935	—
Debreczeni	391	—	190	—	581	—
Érmelléki	508	—	218	50	726	50
Heves-n.-kunsági	404	—	190	—	594	—
Nagy-károlyi	457	—	456	—	913	—
Máramaros-ugocsai	418	—	951	—	1369	—
Alsó-szabolcsi	325	—	247	—	572	—
Felső-szabolcsi	1147	—	826	50	1973	50
Nagyszalontai	573	—	361	—	934	—
Szatmári	860	—	703	—	1563	—
Összeg	7600	—	6100	—	13,700	—
A főiskola építetési pénztára javára					7600	—
Tartaléktőkétül betéttett takarékpénztárba a múlt évi 20 frt 2 kr. maradvánnyal együtt					1520	2

Luther végrendelete. Luther eredeti végrendelete a magyarországi evangélikus egyház levéltárában őriztetik mint igen nagybecsű ereklye, s annak hitelessége egy szakférfiakból álló küldöttség által kétségtelenül megállapított. — Azonban bizonyos Reuss nevű német tudósnak sehogy sem fért a fejébe, hogy a Luther eredeti végrendelete a magyar ev. egyház sajtója lehetne s a „Wiener Fremdenblatt“ ez évi szept. 17-iki számában ezt írta: „Ranke a reformáció története című művében alapos kutatások után világosan megbizonyította, hogy Luthernek sajátkezűleg írt egyetlen végrendelete jelenleg a heidelbergi könyvtárban van, a hol azt a látogatóknak még most is üveg alatti keretben mutogatják; hogy továbbá Luthernek állítólag a magyar evang. egyház birtokában levő eredeti végrendelete egy tanítványától Honter brassói szásztól ered, kinek a midőn ő Luther halála után 3 évvel Németországba utazott, a Luther özvegye engedte meg, hogy a reformátor végrendeletét több példányban lemásolja, hogy ezeket a meghalt barátainak s elvtársainak emlékéül átadja.“ Ezen tudós (?) ellenvetés után a végrendelet hitelességét megállapító küldöttségnek egyik tagja Doleschall pesti ev. lelkész ur által felszólított, hogy Ranke műveiben jelölje meg azon helyet, a hol a híres történész az állítólagos bizonyosságot teszi. S íme már öt hét telt el a felhívás óta s a felvilágosítás mindig késik, s hihetőleg örökre késni fog, mert Ranke a reformációról önálló művet nem írt, s a német történelemről írt művének a reformációt érintő részében a Luther végrendeletéről említés sem tétetik; a heidelbergi könyvtár fő őrre pedig a hozzá e tárgyban írt megkeresésre azt írta D. lelkész urnak: „Kérdésére van szerencsém válaszolni, hogy Luther eredeti végrendelete az itteni egyetem könyvtárában nincs meg, következésképp a látogatóknak üveges keret alatt nem mutogatják;“ Honter 1549-ik év január havában meghalt, következésképp azon évben Luther özvegyénél a reformátor végrendeletéről másolatokat nem csinálhatott; végre az erdélyi legtekintélyesebb ev. egyházi tudósok állítása szerint Honternek olynemű másolatairól semmit sem tudnak. Eképen a német alaposság ismét egy megérdemelt fiascot fogott. A Luther eredeti végrendelete tehát mégis a magyar ev. egyház birtokában van.

A budapesti ref. theologiai intézet igazgatósága november 1-ső napjától fogva a hittanhallgatók számára convictust léptetett életbe, melyben 5 frt, illetőleg 3 frt havi fizetés mellett élelmezést nyernek. Mindenütt, de különösen a fővárosban, hol az élelmezés oly drága, nagyon üdvös intézmény.

A francia nemzetgyűlés 1880-ik évre a közoktatási budgetet 58.268,000 frkban szavazta meg, melyből 30 millió népiszkolai célokra fordítatik. — Az 1869-ik évi közoktatási budget 25.712,000 frankot tett, s azóta évről-évre folytonosan emelkedett a fentebbi összegig. — Ekép a porosz-francia háboru óta a közoktatásügyre az állam kiadása folyvást nagyobb, s rövid 10 év alatt 128%-tel emelkedett.

Népiszkola van mindkét neműek számára 17,003. Az iskolák legnagyobb része nevezetesen 51,657, világi tanítók vezetése alatt áll, különösen a fiu-iskoláknál van a papi elem háttérbe szorítva, csak 4272 iskolában tanítanak; ellen-

ben a leányiskoláknak több mint fele (15,618) egyházi személyek vezetése alatt áll.

Az összes francia népiszkolákban tanít:

	Tanító.	Tanítónő.	Összesen.
Világi . .	42,249	21,776	64 025
Egyházi .	9,468	37,216	46,684
Összesen	51,717	58,992	110,709

E kimutatásból kitűnik, hogy a francia papság különösen a nőnevelésre fordítja figyelmét és erejét. Nálunk Magyarországon is különösen néhány év óta lázas sietséggel állítja a r. k. papság a zárdákat és leányiskolákat. Intő példa ez nekünk arra, hogy nőnevelés érdekében az eddiginél mi is többet tegyünk.

Afrikában a Franciaországhoz tartozó Senegál gyarmatban a rabszolgaság még ma is fennáll. Mert bár némely helyeken: Saint-Louisban, Gorkában és Dukárban a rabszo gakereskedés tiltva van, de az is igaz, hogy a gyarmat benesejéből szállított foglyok ama helyek kivételével szabadon eladathatnak, hogy aztán Marokkóba, Algierba, sőt még Aegyptomba is elszállíttassanak. A hatóságok pártját fogják a rabszolgakereskedőknek s midőn 1877-ben Dugana kanton parancsnoka saját hatalmából egy rabszolga-szállítmányt elfogott, felülről meghagyatott neki, hogy a rabszolgákat tulajdonosaiknak adja át. S ha a szomszéd tartományokból a nyomorgatott rabszolgák Senegál gyarmatba menekülnek oltalmat és szabadságot keresni, a hatóságok minden lehető módon megkönnyítik a tulajdonosoknak, hogy rabszolgáikat kézrekerítsék. Midőn ezen szomorú állapotokról előbb az „Eglise libre“ majd a „France“ a tengeri és gyarmat-minisztereket élénken figyelmeztették, a dolog kinos hatást szült, a francia kormány azonnal utasította a gyarmatok igazgatóit, hogy jövőre óvakodjanak attól, hogy a francia kormányzat a rabszolgakereskedés ügyébe keveredjék.

E számhoz mellékelve küldetik szét az angol „Vallásos iratokat terjesztő Társulat“ magyarországi ága kiadványainak jegyzéke.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatársak:

Tóth Sámuel.

Békési Gyula.

Nagybecsű vallásos olvasmány.

Megjelent s kapható Budapesten (Váci-ut 76. sz.) **König Rudolf** lelkész urnál, ki által utánvétre és rendeletre megküldetik.

KRISZTUS ÉS AZ IRÁS.

Írta Dr. Saphir Adolf. Angolból fordította **Győri Vilmos.** Budapest 1879. 8. r. 164 lap. Szép kötésben ára 60 kr.

Harmad éve jelent meg Dr. Angus József

BIBLIAI KÉZIKÖNYVE,

lelkészek és theológiát tanulók számára; magyar fordításban 46 iv, ára kötve 3 frt 80 kr.

1-4